

Сценарій літературно-музичної композиції "Мова - душа нації"

Автор: Босак Світлана Пилипівна

□

МОВА - ДУША НАЦІЇ

Літературно-музична композиція
до Дня української писемності і мови
для учнів 7 класу

Сцена шкільного залу прибрана рушниками, квітами, кетягами калини, колоссям, плакатами.

У центрі - художньо оформлений вислів: „Мова - душа нації”.

Мета: формувати розуміння того, що українська мова — наш скарб, без якого не може існувати ні народ, ні Україна як держава; розширювати знання про красу і багатство української мови; пробудити почуття національної гідності; виховувати любов і повагу до української мови як мови державної та мови материнської, патріотизм, національну свідомість, почуття власної гідності, поваги до всього свого, українського, бажання розмовляти рідною мовою, інтерес до художнього слова, естетичні смаки; продемонструвати красу і велич української народної пісні; розвивати спостережливість, чутливість до художнього слова, почуття естетичної насолоди в сприйнятті рідного слова; вдосконалювати навички інсценування художнього твору.

Учитель:

І йшли віки і були українці і сотворилося СЛОВО українське	І прилетіли птиці і вродилася калина і було солодко і було гірко
І як сталося так то сказало собі слово по своєму і благословилося	І стало все називатися і земля і матір і вітчизна по Вкраїнському (Степан Сапеляк)

На сцену виходять ведучі в українському вбранні.

Ведучий: Шановні друзі, раді Вас вітати!

Ведуча: Зі святом, шанувальники рідного слова!

Звучать церковні дзвони (аудіозапис). На сцену піднімаються учасники свята, одягнені в національний український одяг.

1-й учень:

„Спочатку було слово...”

Сказано у Письмі.

Спочатку було Слово! –

Скажемо так і ми.

2-й учень: Мова – це доля нашого народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плекатимемо її. (Олесь Гончар)

3-й учень:

«Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе» (Олесь Гончар).

4-й учень:

Ну, що б, здавалося, слова...

Слова та голос – більш нічого,

А серце б'ється – ожива, як їх почує! (Тарас Шевченко)

5-й учень:

Яке прекрасне рідне слово!

Воно — не світ, а всі світи. (В.Сосюра)

6-й учень:

Слово — то мудрості промінь,
слово — то думка людська. (Олена Пчілка)

7-й учень:

Українське слово. Тичасткатих, щовжедавнопомерли, їхкровживуща, їхжага нетлінна, безсмертнеівеличне, якГоверла, багатеідзвінке, якУкраїна.

(Д. Луценко)

Ведучий: О слово рідне! України слово!

Богдана мудрість і Тараса заповіт.

І гул століть, і сьогодні гомін

В тобі злились, як духу моноліт.

Ведуча: О слово рідне! Подарунок мами!

І пісня ніжна, і розрада нам!

Я всім на світі поділюся з вами,

Та слова рідного нікому не віддам.

Сергій Бурлаков «Мати мови - рідна Україна». Читає Кардаш Наталія. (Вірш звучить на тлі музики).

Мати мови - рідна Україна,

Києва й Полтави голоси.

В слові твого страдницького сина

Скільки є сердечної краси!

Скільки є любові і відваги,

Мужності і гніву - на віки!

Ні, не зможуть віщуни і маги

Замінить шевченківські рядки.

Мати мови - слава Україна...

Запоріжжя і плаї Карпат,

Чорномор'я чарівна перлина.

Кряж донецький -

степу вірний брат.

Все з'єдналось

в материнським слові:

Гук козачий, говори слобід,

Ніжні колорити у вимові,

І санскриту непогасний слід.

Он Поділля, мов розквітла гілка,

Зводить в небо пісні дивоцвіт,

Як весна з бентежного узгірка,

Чисті луни котяться у світ.

Мати мови - щедра Україна,

Хоч була обкрадена не раз.

Будь соборна, волею єдина,

Як могутній заповів Тарас!

Ведучий: Рідне слово... Скільки в тобі чарівних звуків, животворного трепету і вогню, материнської лагідності і доброти!

Ведуча: Скільки в тобі мудрості земної, закладеної ще славними предками вільнолюбивими! Що може бути дорожчим для людини, як рідне слово.

Пісня "Рідна мова" (сл. і муз. Ю.Михайленко). Виконують учні 7-А й 7-Б класів.

Ведучий: Ніжна душа мого народу бринить у слові. Слово, оповите любов'ю, вигранене вічністю, музично-незбагненне і сонячно-прозоре, заходить у наше серце. Ніжне українське слово будить у нас людину, воно освячене любов'ю до

найдорожчого на землі, воно сходить зорею і яскравіє, доки людина живе для добра, доки мудрість і праця квітчають землю, доки живе в людині жага творіння.

Ведуча: Таке воно, чисте і щире українське слово; така вона, рідна мова - найбільша духовна коштовність, у якій народ звеличує себе, якою являє світові найцінніші набутки свого серця і мудрості, передає з покоління в покоління досвід, культуру і життєдайні традиції. Рідна моя мова - це та таїна, яка робить народ народом і увінчує найтонші порухи його душі.

Ю. Рибчинський «Наша мова». Читає Наліжита Тетяна. (Її слова звучать на тлі голосів природи: співу птахів, шелесту листя, шуму води та народної пісні, що чутно неначе здалека).

Мова, наша мова —

Мова кольорова,

В ній гроза травнева

Й тиша вечорова.

Мова, наша мова —

Літ минулих повість,

Вічно юна мудрість,

Сива наша совість.

Мова, наша мова,

Мрійнику — жар-птиця,

Грішнику — спокута,

Спраглому — криниця,

А для мене, мово,

Ти, мов синє море,

У якому тоне

І печаль, і горе.
Мова, наша мова —
Пісня стоголоса,
Нею мріють весни,
Нею плаче осінь.
Нею марять зими,
Нею кличе літо.
В ній криваві рими
Й сльози «Заповіту».
Я без тебе, мово, —
Без зерна полова,
Соняшник без сонця,
Без птахів діброва.
Як вогонь у серці,
Я несу в майбутнє
Невгасиму мову,
Слово незабутнє.

Ведучий: Мова – то не просто слова, звуки. Це – голос народу. Втрата мови веде до зникнення самої нації. Тому наш народ протягом віків вів боротьбу за її збереження.

Ведучий: Із сивої давнини бере початок наша мова. Шлях її розвитку — це тернистий шлях боротьби. Багато, дуже багато жорстоких літ і століть пережила наша невмируща мова.

Звучить музика Альбіноні «Адажіо». На сцені 11 учнів. Кожен із них зачитує одну із дат в скорботному календарі української мови.

1720 рік — російський цар Петро I заборонив друкувати книги українською

мовою.

1769 рік — видано розпорядження російської церкви про вилучення у населення України українських букварів, текстів та церковних книг.

1775 рік — зруйновано Запорозьку Січ і закрито українські школи при полкових козацьких канцеляріях.

1862 рік — закрито українські недільні школи, які безкоштовно організували видатні діячі української культури.

1863 рік — указ російського міністра Валуєва про заборону видання книжок українською мовою.

1876 рік — указ російського царя Олександра II про заборону друкування нот українських пісень.

1884 рік — закрито всі українські театри.

1908 рік — вся культура й освітня діяльність в Україні визнана царським урядом Росії шкідливою, «могущей вызвать последствия угрожающие спокойствию и безопасности Российской империи».

1938 рік — сталінський уряд видає постанову про обов'язкове вивчення російської мови, чим підтинає коріння мові українській.

1983 рік — видано постанову про так зване посилене вивчення російської мови в школах і поділ класів в українських школах на дві групи — російські та українські, що привело до нехтування рідною мовою навіть багатьма українцями.

1989 рік — видано постанову, яка закріплювала в Україні російську мову як офіційну загальнодержавну мову, чим українську мову було відсунуто на третій план, що позначається ще й сьогодні.

Музика замовкає. Хвилина мовчання. Учні стоять, схиливши голови долу.

Григорій БУЛАХ «МОВО МОЯ». Читає Михалко Ярослав та Старинець Володимир. (Муз. Вівальді. Концерт ре мінор)

1. Тебе, моя кохана, рідна мово,

Топтали коні дикої орди,

Ти запікалась кров'ю на підковах,

Тебе топтали зайди і кати.

Мово моя, рідна мово,

Доля твоя - не проста:

В кожному зраненім слові -

Велич твоя пророста.

2. Тебе, моя кохана, рідна мово,

В сибіри гнали, соловки, тайгу,

Та оживало наше рідне слово

В морозах сивих і в снігу.

Мово моя, рідна мово,

Доля твоя - не проста:

В кожному простреленім слові

Велич твоя вироста.

1. Цареві блазні і кати,

Раби на розум і на вдачу,

В ярмо хотіли запрягти

Її як дух степів, гарячу,

І осліпити, й повести

На чорні торжища, незрячу...

2. Хотіли вирвати язик

Хотіли ноги поламати,

Топтали під шалений крик

В'язнили, кидали за ґрати

Зродить калікою з калік

Тебе хотіли рідна мати.

Ти все порубана була, ...

Але свій дух величного гідний

Як житнє зерно берегла.

Ведучий: Мова – берегиня культури, історії, звичаїв, традицій. Мова – Божий дар, Божа відзнака народу, нації. І сьогодні до цього дару Божого, до мови,

звертаємося з молитвою, написаною письменницею Катериною Мотрич.

Ведуча: Ти наш вогонь на темнім полі битви,
Невинна кров, пролита в боротьбі,
Тебе вкладаєм тихо до молитви
І за спасіння дякуєм тобі.

**Смага Ірина із запаленою свічкою читає «Молитву до мови»
Катерини Мотрич.**

Мово українська! Свята праматінка мого народу! Від Слова Божого, славних пращурів, неба і землі, вогню і води, спеки і дощу, грому і блискавки, сонця і місяця, хмар і зорі, хлібних ланів, квітучих садів, співу пташок, тиші і вітру народжена.

Мово рідна! Мудра Берегиня, що не даєш згаснути земній славі народу нашого, дбаєш про нього, згуртовуєш його.

Мово наша! Життєдайна криниця на неосяжній дорозі людської долі! Твої джерела б'ють з правічних глибин матінки-землі, тому й вогненна така. Купаються в тобі нічні зорі, тому й чарівна така. Кохаються в тобі уста матері, тому й ласкава така.

Мово наша! У муках виснажена, жебрачкою залишена, передчасно змарніла, онуками-покручами зневажена, за моря й океани розвіяна, голодомором викошена, лютим чоботом розчавлена, стонадцять разів розстріляна.

Повернися, єдина, до нас, до кожної оселі та родини, де б ми не були. Віруємо в силу Твою, освячуємо щирістю душ та вогнями сердець, відданою любов'ю синів і доньок, Панно наша, Берегине, Мова українська!

Почуй! Воскресни! Возродись! Заквітни вічно живим і молодим народним Словом.

Ведучий: А яка мелодійна наша мова. Тому так легко покладається на музику. Українська пісня... Хто не був зачарований нею. Вона натхненна, безмежна шириною і красою образів. "Дзвенить піснями Україна", - писав М.Гоголь. І справді пісні - самоцвіти лунають над широкими степами і сивими городами. То вони звучать, як стогін Дніпра - Славути, то як голос душі людської сповненої туги за рідним краєм і безмежною любові до матері-землі.

Ведуча: Яке диво дивне — народна пісня ! Яку владну силу таїть вона в собі! Минають віки, змінюються суспільні устрої, потрясають світ нищівні війни і

голодомори, на зміну одним поколінням приходять інші — у кожного свої смаки, свої уподобання. А народна пісня залишається, через усі злигодні й поневіряння проносить вона свій первісний чар, свою нев'янучу молодість. Народна пісня — це душа народу, його історія.

Ведучий: Вона – любов, вона – печаль і втіха,

Жива вода на виразки душі.

Поки живе – обереже від лиха

Понад стежками тихі спориші.

Ведуча: І я готова крізь чисті брами

Пройти і душу випалить дотла,

Лише в народна пісня не вмирала,

Щоб в молодих серцях вона жила.

Судик Анастасія виконує українську народну пісню «Гуцул і гуцулка».

Ведучий: Українські народні танці, запальні та ліричні, нестримні повільні, полонили весь світ. У них яскраво виявляється характер, висока і самобутня культура українського народу.

Ведуча: Українським танком, цим найяскравішим проявом молодечого віку, люди проявляли свою радість, своє завзяття і чудовий хист. Не було ні одного народного свята, яке б обходилося без танців.

Український народний танець виконують учениці 7-А та 7-Б класів.

Ведучий: Людина має завжди пам'ятати звідки вона родом, де її коріння, глибоко знати історію свого народу, його мову. Не можна бути байдужим до того, як ми користуємось мовою, як виражаємо свої думки, як цінуємо рідне слово. Один мудрець сказав: "Людина, байдужа до рідної мови, схожа на дикуна". Тому, що її байдужість до мови пояснюється повною байдужістю до

минулого, сучасного, майбутнього свого народу”.

Ведуча: На жаль, досить часто наша байдужість та недбальство у ставленні до мови призводить до ситуацій, які й кумедними назвати важко. Хочете пересвідчитись у цьому? Пропонуємо вашій увазі кілька гуморесок Павла Глазового.

Інценізація гуморесок Павла Глазового «Кухлик», «Дамочка-кияночка».

КУХЛИК

Автор. Дід приїхав із села, ходить по столиці.
Має гроші — не мина жодної крамниці.
Попросив він:

Дід. — Покажіть кухлик той, що з краю. —

Продавщиця.

— Что? Чево? Я не понимаю.

Дід. — Кухлик, любя, покажіть, той, що збоку смужка.

Продавщиця.

— Да какой же кухлик здесь, если это кружка. —

Автор. Дід у руки кухлик взяв і нахмутив брови:

Дід. — На Україні живете й не знаєте мови. —

Автор. Продавщиця теж була гостра та бідова.

Продавщиця.

— У меня есть свой язык, ни к чему мне мова. —

Автор. І сказав їй мудрий дід:

Дід. — Цим пишатися не слід,
Бо якраз така біда в моєї корови:
Має, бідна, языка і не знає мови.

ДАМОЧКА-КИЯНОЧКА

Автор. До крамниці дамочка

Увійшла з дитям.

Дочка. -Купи книжку, мамочко,

Он вона, отам...

Автор. Мама здивувалася:

Мама. -Кніжечку ти хошь?

Ето на українском.

Что ти в ней поймиош?

Кніжкі, моя деточка,

Нада понімать.

А на етой запросто

І язык сломать.

Автор. Трохи згодом дамочка

В булочну зайшла.

Дочка. -Купі, мама, хлебушек,-

Автор. Мовила мала.

Мама не сказала їй:

- Хлебушек ти хошь?

Ето же українській,

Он же нехорош. -

Ні, тривоги в дамочки

У душі нема,

Що дитя об хлебушек

Язика злама...

***Катерина Стожук-Андрощук «Мово моя». Читає Швидко Олександра.
(Вірш звучить на тлі музики).***

Мово моя прехороша,

Мово моя засмічена,

В підневільних відносинах

Мово моя скалічена.

Спольщена і зросійщена,
Прикордонами сплутана,
Всепрощена і не помщена,
Захлинаєшся скрутами.
Нами ти занехаяна,
Нами ти незахищена,
Скільки втрачено, згаяно,
І творінь твоїх знищено...
Не своя в своїй хаті ти, -
Нам чужа популярніша.
Тебе під автоматами
Гнали в світ, де полярніше.
А ти все-таки винесла
З дна рутини озвучений,
Кращий з кращих свій вимисел,
Чужаком не приручений.
То ж співай, моя мовонько!
Кажуть, що ти солов'їна.
Солов'ям хай дібровонька,
Ти ж - розбуди Україну!

Ганна Черінь «Рідна мова». Читає Титаренко Ганна. (Вірш звучить на тлі музики).

Шануймо й бережімо мову
За влучність і дотепність мудрих слів,

За правду і за щирості основу,
За милозвучний, ніжнотонний спів.
Не лиш за те, що ніжнокольорова,
Ласкава, ніби материнський спів,
А ще й тому, що наша рідна мова –
Це спадщина від предків і батьків.
А ще й тому, що люба Україна –
Для нас омріяний прекрасний рай.
І просто через те, що Батьківщина –
Це наш єдиний в світі рідний край.
Запам'ятай же кожний: знов й знову
Щоденно, як молитву повторяй:
«Клянусь любити вірно рідну мову
І наш єдиний в світі рідний край».

(Усі учасники свята виходять на сцену).

Ведучі разом: Україно! Цвіте вишневий! Щоб наша мова буяла пишним квітом, ми присягаємо:

Любити і шанувати українську мову. Присягаємо!

Усі разом: Присягаємо!

Ведучі разом: Знати досконало нашу державну мову. Присягаємо!

Усі разом: Присягаємо!

Ведучі разом: Берегти і збагачувати цей найдорожчий скарб. Присягаємо!

Усі разом: Присягаємо!

Ведучі разом: Очищувати нашу мову від словесного сміття. Присягаємо!

Усі разом: Присягаємо!

Ведучі разом: Шліфувати кожне слівце калинове. Присягаємо!

Усі разом: Присягаємо!

Ведучі разом: Передавати нащадкам наше пісенне диво. Присягаємо!

Усі разом: Присягаємо!

Лунає пісня «Україна» у виконанні Мазур Марини та учнів 7-А та 7-Б класів.